

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20952 2500 EZ Den Haag

Ministerie van Economische Zaken
De Staatssecretaris
Mevrouw S.A.M. Dijkema
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

**College van
Rijksadviseurs**

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20952
2500 EZ Den Haag
www.collegevanrijksadviseurs.nl

Contactpersoon

ir. Rienke Groot
M 06 25 53 96 73
rienke.groot@rijksverheid.nl

Kenmerk

RBM-CRa20153103

Datum

31 maart 2015

Betreft CRa-advies Natuurinclusief Bouwen

Excellentie, zeer geachte mevrouw Dijkema,

Voorliggend advies over Natuurinclusief Bouwen is de uitkomst van een afspraak die op de eerste NatuurTop 2013 is gemaakt en die een paar weken geleden op de tweede NatuurTop 2015 in concept is ingelost. Natuurinclusief Bouwen (NiB) kreeg in het voorjaar 2013 voor het eerst een 'opdrachtgever' in de persoon van Annemie Burger, voormalig DG Natuur en Regio. Met de deelnemers aan die zogenaamde Groene Tafel (uit rijkskringen, provinciaal land, waterschappen, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties) werd afgesproken dat de Rijksadviseur voor Landschap en Water het initiatief zou nemen tot het uitwerken en illustreren van het concept Natuurinclusief Bouwen aan de hand van twee concrete, actuele civieltechnische casus en op basis van de uitkomsten advies zou uitbrengen aan de Staatssecretaris. Bij deze.

Hoofdrospelers

Natuurinclusief Bouwen is een logisch uitvloeisel van de Rijksnatuurvisie uit 2014. Als we het natuurbeleid typeren als de geregisseerde integratie van natuur en samenleving dan roept NiB de natuurbescherming en de bouw op tot hoofdrospelers in dat proces. Natuurinclusief Bouwen vraagt partijen de schijnbaar onverzoenlijke stellingen (van groen versus rood; slachtoffer versus boosdoener) te verlaten en uitvoeringsgerichte coalities te smeden. Deze ambitie is overigens niet

geheel nieuw. Al in de jaren '90 van de vorige eeuw werkten het WNF en de ANWB samen een visie uit op de toekomst van het Groene Hart. En langs de Grensmaas van Zuid-Limburg gaan rivierverbreding, delfstoffenwinning en natuurontwikkeling hand in hand op basis van een overeenkomst tussen Rijkswaterstaat, Provincie Limburg, Vereniging Natuurmonumenten en regionale ontgronders. Ook op de schaal van de gebouwde omgeving wordt natuurinclusief denken en handelen geëxploreerd en uitgewerkt. Het recent opgeleverde gebouw van het Nederlands Instituut voor Ecologisch Onderzoek in Wageningen is door zijn vorm, constructie en materialisering een nieuwe werkomgeving met een substantiële 'ecologische bijvangst'. De Vereniging Vogelbescherming heeft brochures uitgebracht die uitleggen wat architecten en aannemers kunnen doen om in hun projecten vogelvriendelijke voorzieningen te treffen.

Datum

31 maart 2015

Kenmerk

RBM-CRa20153103

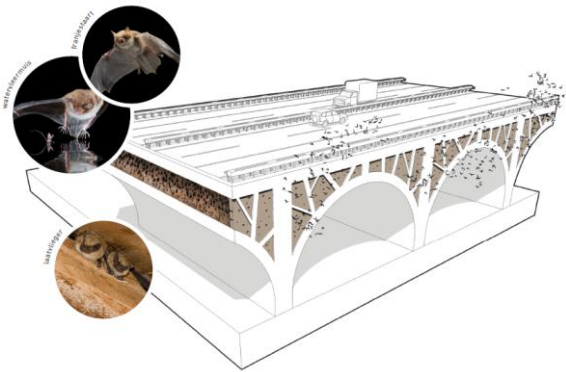
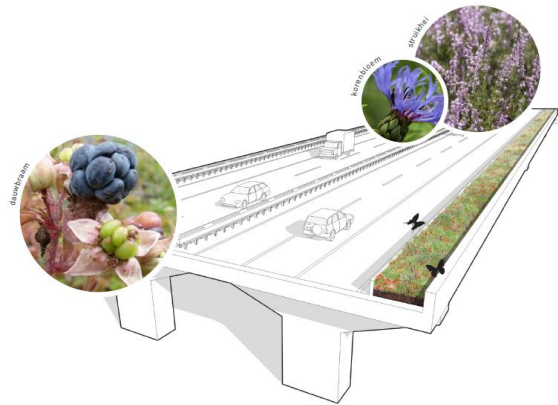
Sommige grote bouwbedrijven die actief zijn in de infrastructuur en de utiliteitsbouw voelen de noodzaak – tegen de achtergrond van de in toenemende mate contractueel bij hen verlegde verantwoordelijkheid voor vergunningsverlening – om de georganiseerde bezwaarmakerij vóór te blijven. Ze onderzoeken hoe ze werk met werk kunnen maken en zo een grotere maatschappelijke en landschappelijke verantwoordelijkheid kunnen invullen. Ze ontwikkelen een proactieve houding ten aanzien van mitigatie en compensatie van nadelige effecten van hun projecten op de natuur. De afgelopen decennia is de bescherming van bedreigde plant- en diersoorten en geselecteerde habitats immers stevig in wet- en regelgeving vastgelegd en de maatschappelijke bezorgdheid daarover razendsnel geëmancipeerd en geprofessionaliseerd. Juist vanwege de sterke wettelijke verankering van het natuurbelang lijkt er nu ruimte voor voorzichtige nieuwsgierigheid bij de georganiseerde natuurbescherming om te experimenteren met natuurinclusieve bouw- en ontwikkelingsconcepten. Je zou de huidige situatie vanuit beider posities kunnen samenvatten als een voorzichtig aftasten van elkaars bereidheid om de wederzijdse argwaan en scepsis van de afgelopen decennia en de patstellingen die daaruit zijn voortgekomen, in te ruilen voor nieuw elan. Natuurinclusief Bouwen vormt het *buzz*-begrip in die context.

Waddendijk en Noordoosttangent

De twee casus die in 2014 in opdracht van het College van Rijksadviseurs zijn uitgewerkt hadden betrekking op de aangekondigde versterking van de Waddendijk en de voorgenomen aanleg van de Noordoostcorridor tussen Eindhoven en Helmond. Beide projecten verkeerden in een studiefase waardoor het mogelijk en dienstbaar was om de natuurinclusieve benadering toe te passen.

Door deze locaties te kiezen kon er zowel in de sfeer van de droge als van de natte waterstaat en op de schaal van een groot gebied idee- en beeldvorming op gang komen. De uitwerkingen zijn verricht door landschapsarchitectenbureaus (VISTA - Amsterdam en LINT – Utrecht) omdat we de vraag in eerste instantie beschouwen als een ontwerpogave. De bureaus komen tot suggesties die wat ons betreft onmiddellijk tot de verbeelding spreken, zoals hoogwaterbescherming realiseren door nieuwe kwelders aan te leggen en een beekdalbrug te bouwen die in zichzelf een gehele biotoop is.

Datum
31 maart 2015

Kenmerk
RBM-CRa20153103

Beide uitwerkingen laten wat ons betreft zien dat de natuurinclusieve benadering van civiele werken betekenis krijgt als je als ontwerper bent doorgedrongen in de functionele, technische en constructieve essenties van het werk. Voorts wordt het ons aan de hand van de resultaten duidelijk dat NiB een concept is dat veel verder gaat dan mitigatie en compensatie, maar dat het de wereld van de bouw uitdaagt om innovaties te ontwikkelen. Tegelijkertijd wordt door de twee casus ook geïllustreerd dat natuurinclusief bouwen door de opdrachtnemers alleen operationeel kan worden gemaakt als ten tijde van de projectvoorbereiding en de aanbesteding door de opdrachtgevers de mogelijkheden zijn bestudeerd, gemonetariseerd en in de scope van het project zijn verankerd. Ten slotte denken we dat het nodig is om benchmarks en criteria te ontwikkelen om de ontworpen verwachtingen te kunnen beoordelen.

Vier aanbevelingen

1 Breng focus aan in het concept

De coalitievorming die in het begrip natuurinclusief bouwen besloten ligt zal ook op toegepast wetenschappelijk niveau gestalte moeten krijgen. Daarbij is het verworven inzicht op het gebied van Duurzaam Bouwen een prachtige referentie. We adviseren u daarom Alterra en TNO gezamenlijk te vragen een operationele definitie te ontwikkelen van Natuurinclusief Bouwen en die definitie uit te werken in een handreiking voor bouwprojecten op verschillende schaalniveaus en in verschillende technische domeinen.

Datum

31 maart 2015

Kenmerk

RBM-CRa20153103

2 Ontwikkel Natuurinclusief Opdrachtgeverschap

Omdat het Rijk bij veel grote (ver)bouwprojecten en civiele werken (mede)opdrachtgever is, bent u als beleidsmatige bron en aanjager van het natuurbeleid aan zet om de uitvoerende diensten Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf te helpen bij het ontwikkelen van natuurinclusief opdrachtgeverschap. We hebben nu de indruk dat de inzet van genoemde diensten op dit vlak nogal incidenteel is en sterk afhankelijk is van de complexiteit van het project en de affiniteit van het projectmanagement met natuurdoelen en -effecten. In onze ogen vergt de ontwikkeling van natuurinclusief opdrachtgeverschap een meerjarige structurele en programmatische benadering die conform de werkwijze in het MIRT wordt ingevuld en die dus veel verder gaat dan een *green deal*. We adviseren u om de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland opdracht te geven dit programma te ontwikkelen en te leiden en daarbij gebruik te maken van de inzichten van PIANOo, het Expertisecentrum Aanbesteden.

3 Start en monitor drie aantrekkelijke pilots

De maatschappelijke organisaties achter respectievelijk de natuurbescherming en de bouw moeten meer *common ground* gaan vinden. Gezien de praktische inslag van zowel de natuurbescherming als de bouw lijkt het ons productief om een drietal goed voorbereide en zorgvuldig gemonitorde pilots te starten die tot doel hebben in de domeinen van respectievelijk de bouw, de infrastructuur en het waterbeheer natuurgerichte innovatie in de praktijk te brengen. Aanbevolen wordt om daar overzichtelijke, actuele projecten voor te gebruiken, die nog in voorbereiding zijn. We denken dat u als stelselverantwoordelijke voor het natuurbeleid in Nederland deze pilots zou kunnen faciliteren.

4 Zet goede praktijk in het zonnetje

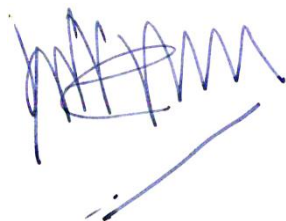
Natuurinclusief Bouwen spreekt naar ons idee veel mensen aan: het is een zeer aaibaar concept. In dat licht willen we suggereren geslaagde, concrete resultaten in het zonnetje te zetten zodat ze als referentie kunnen gaan fungeren voor anderen.

Te denken valt aan een campagne of competitie onder bouwers waarin de nieuwe inzichten en de behaalde natuurprestaties worden uitvergroot.

Het College van Rijksadviseurs wil u graag helpen bij het actief doorontwikkelen van het concept Natuurinclusief Bouwen. Gezien onze ervaring met de bouw en de gebiedsontwikkeling en onze achtergrond als bouwkundige en ruimtelijke ontwerpers zouden we een actieve rol kunnen spelen bij de implementatie van de bovenstaande aanbevelingen.

Hoogachtend en met een hartelijke groet,

het College van Rijksadviseurs,

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Koen van Velsen', with a long horizontal stroke extending to the right.

Koen van Velsen - Rijksadviseur voor Architectuur

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Rients Dijkstra', with a long horizontal stroke extending to the right.

Rients Dijkstra - Rijksadviseur voor Infrastructuur en Stad

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Eric Luiten', with a long horizontal stroke extending to the right.

Eric Luiten - Rijksadviseur voor Landschap en Water

Datum

31 maart 2015

Kenmerk

RBM-CRa20153103